



## Information om lägesbilden

MSB verkar, utifrån ett nationellt perspektiv, för att stärka, samordna och vid behov inrikta den samlade hanteringen. Den nationella lägesbilden riktar sig främst till operativa aktörer på central och regional nivå i den samlade hanteringen av flyktingsituationen. Lägesbilden är även en del av MSB:s rapportering till regeringen.

Lägesbilden syftar till att belysa områden där MSB bedömer att det finns gemensamma utmaningar för de operativa aktörerna.

Källor som har använts: lägesrapportering från länsstyrelserna 14/1, lägesrapportering Socialstyrelsen 11/12 2015, dialog med Polisen NOA/ALMA, dialog med Migrationsverket, Skolverkets information om behovet av skolplatser 11/1, IVO skrivelse till regeringen 15/12, samverkanskonferenser 18/1, 11/1, 4/1, 28/12 och 21/12.

**Respektive aktör förväntas omsätta lägesbilden i åtgärder inom ramen för sitt ansvarsområde**

## Bakgrund

Regeringen förtydligade i budgetpropositionen för 2015 målen med krisberedskapsarbetet utifrån ett förebyggande respektive hanterande perspektiv. Med dessa utgångspunkter är målen för krisberedskapen:

- Att minska risken för olyckor och kriser som hotar vår säkerhet
- Att värna människors liv och hälsa samt grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter genom att upprätthålla samhällsviktig verksamhet och hindra eller begränsa skador på egendom och miljö då olyckor och krissituationer inträffar (Prop. 2015/16:1).

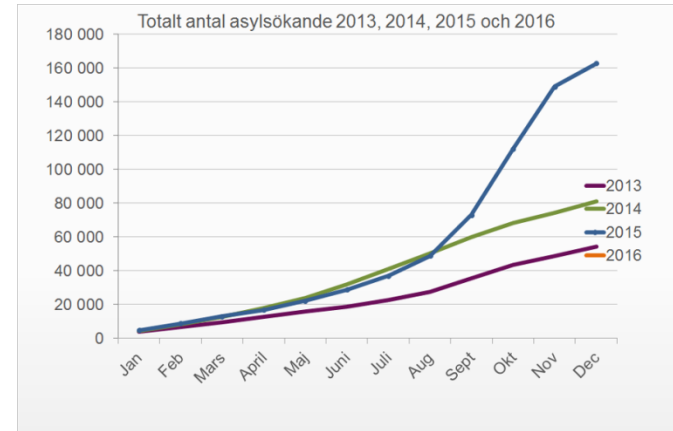
Den 1 oktober 2015 uppdrog regeringen till MSB att, utan att det påverkar ansvarsprincipen, på nationell nivå samordna ansvariga aktörers hantering av den situation som har uppstått till följd av att ett stort antal flyktingar och andra skyddsbehövande anländer till Sverige.

I uppdraget ingår bl.a. att ta fram nationella lägesbilder. Lägesbilderna ska innehålla information om områden där behov av åtgärder har identifierats av de ansvariga aktörerna, men där tillräckliga åtgärder inte har vidtagits (Ju2015/07321/SSK, Ju2015/02146/SSK).



## Händelseutveckling

Under de senaste sju dagarna (fram till och med den 18 januari) har 912 personer sökt asyl i Sverige, av dessa var 119 ensamkommande barn. Antalet asylsökande innebär en minskning jämfört med föregående vecka och är jämförbart med det antal asylsökande som kom till Sverige samma period i januari 2013. Antalet asylsökande uppgick 2015 till 162 877. Flest asylsökande kom under oktober månad då 39 196 personer ansökte om asyl i Sverige. Oktober 2015 är därmed den månad då Sverige tog emot flest asylsökande någonsin.



Figur: Antal asylsökande (Migrationsverket).

## Samlad bedömning

- MSB bedömer att det föreligger utmaningar att värna målen för samhällets säkerhet, främst med avseende på liv och hälsa samt samhällets funktionalitet. Det främsta utmaningarna består av omhändertagande av ensamkommande barn, boendesituationen för asylsökande samt belastning på samhällsviktiga verksamheter såsom socialtjänst och skola. Utmaningarna är ojämnt fördelade över landet.
- Många tidigare identifierade problemområden kvarstår (bl.a. boende, ensamkommande barn, socialtjänst och skola). MSB bedömer att problembilden är känd för berörda aktörer samt att ansvarsförhållandena mellan aktörerna är klargjorda. Flera av utmaningarna bedöms kvarstå över tid vilket ställer krav på en långsiktig hantering, som sannolikt kommer att övergå till ett nytt normalläge.
- Förmågan att hantera en eventuell ökning av antalet asylsökande, likt 2015, under 2016 kommer sannolikt leda till stora utmaningar för de nu mest ansträngda verksamheterna. Detta trots att flera förtydliganden och förbättringar skett på olika områden under hösten samt att samverkan fungerar mellan de hanterande aktörerna.
- Även vid ett fortsatt minskat antal asylsökande under 2016 har många hanterande aktörer stora balanser och tidigare bortprioriterade ärenden från 2015 som behöver hanteras.
- Förmågan att fortsatt hantera situationen utan att annan samhällsviktig verksamhet åsidosätts behöver upprätthållas.



## Boendesituationen för asylsökande (1)

### Lägesbeskrivning

Boendesituationen för asylsökande är fortsatt mycket ansträngd och aktörerna är samstämmiga kring att det krävs nybyggnation för att lösa nuvarande situation. För kommunerna är boendefrågan ett problem som kommer att finnas kvar under lång tid. Behovet av nya boenden är redan idag stort i många kommuner och även om antalet asylsökande skulle minska ytterligare skulle det inte lösa boendefrågan.

Migrationsverket bedömer att behovet av kortsiktiga boendeplatser kan uppfyllas med hjälp av att kommuner tillhandahåller evakueringsplatser fram till sista april respektive sista juni 2016.

Den främsta bristen gäller långsiktiga platser, asylboenden, och Migrationsverket får allt färre anbud i sina upphandlingar. Då Migrationsverket fokuserar på långsiktiga boendelösningar har man nu tackat nej till MSB:s och Fortifikationsverkets förslag till etableringsplaner för tältboenden på fem platser i Sverige. Även tältboendet i Revinge avvecklas den 24 januari.

Inventeringen som inletts av MSB, där landets kommuner ska inventera kommunal och privat mark som är byggbar och i storleksordningen 10 000 till 40 000 kvm, ska dock slutföras och redovisas till MSB den 19 februari.

### Pågående arbete

- Regionala seminarier om evakueringsboenden för att säkerställa god information, kännedom och erfarenhetsutbyte om regler kring ersättning i berörda kommuner. (Migrationsverket, planeras i samverkan med SKL och MSB)
- Regional samverkan kring boendeproblematik är upprättad på flera håll i landet. I Västerbotten har strategisk samverkan lett till att problemformuleringar lyfts till nationell nivå.
- Migrationsverket har inlett ett internt arbete för att se över hur man framöver bättre tillvaratar alternativa boendelösningar som erbjuds av privatpersoner, trossamfund och frivilligorganisationer.
- Regeringen har initierat breda politiska samtal för att öka bostadsbyggandet.
- Boverket håller ett webbseminarium den 12 februari för att informera om de ändrade reglerna i plan- och byggförordningen.
- Folkhälsomyndigheten har tagit fram vägledning om inomhusmiljön i asylboenden.

### Fortsatta behov av nationell samverkan

- Behov av samverkan med privata aktörer samt önskan om krav på bemanning dygnet runt på boenden har identifierats som utestående frågor av samverkansforum i Västerbotten (omhändertags av Migrationsverket).
- Behov av utökat informationsutbyte mellan Migrationsverket och polisen har identifierats.
- Försäkringsproblematiken försvårar ännu etablering av asylboenden.
- Fortsatt stor brist på asylboenden. Migrationsverket bedömer behovet till 20 000 platser under våren 2016.



## Boendesituationen för asylsökande (2) (fördjupad beskrivning)

Trots de senaste veckornas minskade antal asylsökande är boendesituationen fortsatt mycket problematisk i många av landets kommuner. Bristen på asylboenden (boendeplatser där asylsökande kan stanna under hela asylprocessen) är fortfarande påtaglig vilket medför att personer blir kvar längre än önskat på tillfälliga ankomstboenden. Förtätningen på boenden leder, som tidigare har rapporterats, i vissa fall till oroligheter och konflikter.

Migrationsverket fokuserar i nuläget på att hitta asylboenden och bedömer att man för närvarande klarar av att lösa ankomstboenden förutsatt att man får hjälp av kommunerna med evakueringsplatser. Därför har Migrationsverket tackat nej till MSB:s och Fortifikationsverkets förslag till etableringsplaner för tältboenden på fem platser i Sverige. Även tältboendet i Revinge avvecklas den 24 januari. Inventeringen av kommunal och privat mark kommer dock att slutföras enligt plan. Migrationsverkets upphandling av asylboende på passagerarfartyg har avslutats och avtal har tecknats för drygt 1 200 platser med trolig inflyttning första kvartalet 2016.

Migrationsverket bedömer att man under våren 2016 kommer att behöva cirka 20 000 platser på asylboenden. Detta då man behöver avveckla de cirka 5 000 säsongsplatser som inom kort övergår till turistnäringen samt att man har cirka 6 000 personer boende i kommunala evakueringsplatser och cirka 7 000 förtätningsplatser i befintliga boenden.

Västerbotten har ett forum för strategisk samverkan där man har identifierat en problembild som har lyfts till nationell nivå inom respektive myndighet; ett behov av att införa krav vid upphandlingar av boenden om bemanning dygnet runt för att förebygga säkerhetsproblematik. Aktörerna har sett en tendens att privatägda boenden i mindre utsträckning har bemanning dygnet runt, medan de boenden som drivs i kommunal eller statlig regi har närvarande personal vid dygnets alla timmar. I olika samverkanforum är vanligtvis kommunala samt statliga aktörer som driver boenden för asylsökande representerade, de privata aktörerna är i nuläget oftast inte inkluderade i dessa forum. Brist på samverkan med privata aktörer samt önskan om krav på bemanning dygnet runt har därför identifierats som utestående frågor.

I samma forum har man identifierat ett behov av informationsutbyte nationellt mellan Migrationsverket och polisen gällande upphandlingar. Kännedom finns kring att kriminella på olika sätt har gett sig in på marknaden för boende för asylsökande och därmed har polisen ett önskemål om att i god tid få information om de aktörer som finns med vid upphandlingarna. I nuläget blir uppgifterna officiella i och med att en aktör godkänns som anbudsgivare och då har polisen en möjlighet att genomföra ett registerutdrag, vilket man anser är för sent för att kunna agera.

Det sedan tidigare identifierade behovet av förbättrad kommunikation mellan Migrationsverket och de kommuner som tillhandahåller evakueringsplatser planeras att åtgärdas genom att Migrationsverket håller ett antal seminarier, ett i varje region. Syftet är att föra en dialog mellan tjänstemän som arbetar aktivt med kommunala evakueringsboenden för att kunna nå dem med den information och den inriktning Migrationsverket arbetar utifrån. Tillfället kan även användas för erfarenhetsutbyte mellan aktörerna i hanteringen av evakueringsboenden. Detta görs i samverkan med SKL. MSB stöttar i förberedelsearbetet samt kommer ta del av resultaten.



## Boendesituationen för asylsökande (3) (fördjupad beskrivning)

En annan problematik som MSB identifierat är att trossamfund och frivilligorganisationer har mycket svårt att erbjuda Migrationsverket de boenden som de har att tillgå. Detta beror på två saker. Ett problem är att de måste vara med i Migrationsverkets upphandling för att kunna erbjuda boendet, vilket betyder att de omfattas av samma regler som vinstdrivande företag. Då Migrationsverket inte kan garantera dem ersättning för de investeringar som krävs för att deras boende ska vara aktuellt, riskerar dessa icke-vinstdrivande aktörer att förlora mycket pengar i sin vilja att hjälpa. Migrationsverket har initierat ett internt arbete för att se hur man bättre ska kunna ta tillvara dessa resurser framöver.

Ett annat problem kopplat till detta är att de flesta privata försäkringsbolagen har vidtagit åtgärder med anledning av den upplevt ökade hotbilden samt risken med att ha många boende i lokaler: försäkringsbolagen vill antingen inte försäkra alls alternativt höjer premierna (ibland så mycket som tiofalt) eller höjer självriskerna avsevärt samt skriver ner värdet på fastigheterna. Detta försvårar utnyttjandet samhällets samlade resurser. Försäkringsbolagen ställer höga krav på ronderande vakter samt brandskydd för att överhuvudtaget försäkra dessa lokaler i många fall. Den här problematiken drabbar naturligtvis även privata aktörer som vill driva boenden, och har vid ett flertal tillfällen lett till att aktörer dragit sig ur processen. Framöver kan det bli ännu svårare att hitta nya boenden om man inte kan lösa försäkringsfrågan. Det ligger utanför de operativa aktörernas mandat att hantera problematiken.

För att underlätta etableringen av tillfälliga anläggningsboenden ändrades plan- och byggförordningen (2011:338), PBF från årsskiftet 2016. De ändrade kraven i förordningen syftar till att underlätta etableringen av tillfälliga anläggningsboenden för asylsökanden.

Boverket arbetar med föreskrifter och vägledningstexter och som en del i det arbetet sänder Boverket ett webbseminarium den 12 februari. Folkhälsomyndigheten har tagit fram en vägledning av hur miljöbalkens regler för inomhusmiljön i asylboenden bör tolkas på kommunernas efterfrågan <http://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2016/januari/vagledning-om-inomhusmiljon-i-asylboenden/>

För kommunerna är boendefrågan en utmaning som kommer finnas kvar under lång tid. Även om antalet asylsökande skulle minska kraftigt kommer boendefrågan inte lösas. Ett flertal kommuner uttrycker oro inför den nya placeringslagen som träder ikraft den 1 mars, som tvingar kommuner att ta emot nyanlända, vilket skulle kunna leda till ytterligare prioriteringsutmaningar.

Boverket uppskattar behovet av nya bostäder år 2025 till över 700 000. Regeringen har tagit initiativ till breda politiska samtal för att öka byggtakten. Regeringen uppger att det inom tre områden krävs reformer och nytänkande för att öka byggandet: förenkla regelverken, öka byggkapaciteten, finansiering och ökad rörlighet.



## Ensamkommande barn (1)

### Lägesbeskrivning

Samhällets förmåga att ta emot ensamkommande barn är fortsatt starkt utmanad. Omhändertagandet kan inte alltid ske utifrån principen om barnets bästa enligt FN:s barnkonvention.

Belastningen på kommunerna, främst socialtjänsten och överförmyndarverksamheten, har ökat i takt med antalet ensamkommande barn under hösten 2015. Belastningen på dessa verksamheter är fortfarande väldigt hög i många fall. Svårigheterna med att hitta boenden, att identifiera familjehem och att utreda dessa, problem med överbeläggningar på boenden samt att förordna gode män kvarstår.

IVO lämnade den 15 december in en skrivelse till regeringen som beskriver konsekvenserna av den kraftiga ökningen av antalet ensamkommande asylsökande barn. Skrivelsen innehåller en sammanställning av de lex Sarah-anmälningar som inkommit till IVO under hösten 2015 från ett antal kommuner. I flertalet av de aktuella anmälningarna signalerar kommunerna att de på grund av den kraftiga ökningen av antalet ensamkommande barn inte har förutsättningar att klara av sitt uppdrag.

### Pågående arbete

- Samordnad information till och om ensamkommande barn (Migrationsverket, MSB, IVO, Socialstyrelsen, Barnombudsmanen, Rädda barnen, informationsverige.se med flera).
- Uppföljningsmöte om "nya ankomstkommuner" hålls den 19 januari (MSB, SKL, Migrationsverket, Gävle, Norrköping, Skellefteå, Örebro)
- Socialstyrelsen genomför fördjupad analys av mottagandet av ensamkommande flyktingbarn.
- Socialstyrelsen utformar föreskrifter gällande stödboenden.
- Socialstyrelsen genomför en översyn av rekommendationerna för medicinsk åldersbedömning gällande ensamkommande barn.
- Barnombudsmannens nästa årsrapport lämnas i mars 2017 och fokuserar på situationen för barn på flykt.

### Fortsatta behov av nationell samverkan

- MSB bedömer att problembilden är känd för berörda aktörer, att ansvarsförhållanden är klagjordade samt att relevanta åtgärder vidtas.



Myndigheten för  
samhällsskydd  
och beredskap

# Nationell lägesbild

för de operativa aktörernas  
samlade hantering av flyktingsituationen

2016-01-19

Diarienummer: 2016-185

Kontaktperson: tib@msb.se

## Ensamkommande barn (2) (fördjupad beskrivning)

Av Migrationsverkets prognos från den 22 oktober 2015 framgår att 16 000 – 33 000 ensamkommande barn väntas söka asyl i Sverige under 2016. Baserat på denna prognos har Migrationsverket överlämnat en platsbehovsberäkning för 2016 till länsstyrelserna som uppgår till 40 000 platser för asylsökande ensamkommande barn. Utifrån denna platsbehovsberäkning har länsstyrelserna fastställt fördelningstal på läns- och kommunnivå för 2016. Samtliga Sveriges 290 kommuner har en tecknad överenskommelse med Migrationsverket. Vid årsskiftet (2015-2016) fanns det överenskommelser om 24 680 platser för ensamkommande barn och ungdomar. Minst 18 411 av dessa platser är till barn och unga utan vårdnadshavare som söker asyl och resterande till de som redan beviljats uppehållstillstånd.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) skickade den 15 december en skrivelse till regeringen om konsekvenser av den kraftiga ökningen av antalet ensamkommande asylsökande barn. Skrivelsen innehåller en sammanställning av de lex Sarah-anmälningar som kommit in till IVO under hösten från ett antal kommuner. I flertalet av de aktuella anmälningarna signalerar kommunerna att de på grund av den kraftiga ökningen av antalet ensamkommande barn inte har förutsättningar att klara av sitt uppdrag. Det handlar till stor del om att socialtjänstens utredningar av barnens behov inte håller tillräckligt hög kvalitet eller uppsatta tidsramar, utredningar av boenden där barnen placeras är undermåliga eller obefintliga, boenden där barnen placeras följs inte upp och kommunernas egna hem för vård eller boende (HVB) brister gällande personal och lokaler. Till skillnad från vanliga lex Sarah-anmälningar, som rör ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande som är kopplat till en viss enskild individ eller situation, handlar dessa anmälningar snarare om att kommunerna pekar på generella och strukturella omständigheter som leder till eller riskerar leda till sådana missförhållanden.

### Socialstyrelsen

Den 14 januari beslutade regeringen att ge Socialstyrelsen i uppdrag att göra en fördjupad analys av mottagandet av ensamkommande barn. Konsekvenserna för socialtjänsten, flickors utsatthet, tillgången till tolkar och kompetensbehovet i socialtjänsten är några av de områden som ingår i uppdraget. Uppdraget ska avrapporteras löpande med slutredovisning den 30 juni 2017.

Den 14 december fattade riksdagen beslut om att stödboende ska bli en ny boendeform för barn och unga mellan 16-20 år. Den nya placeringsformen förs in i socialtjänstlagen (2001:453), SoL och i socialtjänstförordningen (2001:937), SoF. Placeringsformen får användas från den 1 januari 2016. Närmare föreskrifter om ett stödboendes utformning, om innehållet i stödet och om personalen kommer att utfärdas av Socialstyrelsen och träda i kraft under våren 2016. Bakgrunden till reformen är behovet av fler placeringsalternativ, särskilt för de barn och unga som inte har sådana behov av vårdinsatser som motiverar en placering i HVB.

Socialstyrelsen ser i nuläget över rekommendationerna för medicinsk åldersbedömning gällande ensamkommande barn. Då det saknas exakta metoder för medicinsk åldersbedömning är syftet med Socialstyrelsens rekommendationer att minska risken för att någon felaktigt bedöms vara vuxen. Arbetet beräknas vara klart i början av 2016. Man planerar också att undersöka hur barnläkarbedömning och bedömning av sociala faktorer kan användas för att värdera ålder.



Myndigheten för  
samhällsskydd  
och beredskap

# Nationell lägesbild

för de operativa aktörernas  
samlade hantering av flyktingsituationen

2016-01-19

Diarienumr: 2016-185

Kontaktperson: tib@msb.se

## Ensamkommande barn (3) (fördjupad beskrivning)

### Barnombudsmannen (BO)

Under hösten 2015 beslutades att nätverket för europeiska barnombudsmän (The European Network of Ombudsmen for Children, ENOC) gemensamt ska granska situationen för barn på flykt. Förutom att granska den aktuella situationen i Sverige bidrar BO till den kartläggning och sammanställning av information som nätverket initierat. I BO:s första rapport till nätverket konstaterar man att bristerna är många och delvis allvarliga. BO har lagt upp affischer och foldrar för nedladdning på sin hemsida om FN:s barnkonvention för barn och ungdomar på dari, arabiska, tigrinja, somaliska och engelska. BO:s årsrapport, som lämnas till regeringen i mars 2017, ska vara ett fördjupningsarbete om situationen för barn på flykt. Arbetet med rapporten påbörjades hösten 2015.

### Statens institutionsstyrelse (SiS)

SiS regeringsuppdrag att utreda förutsättningarna för att iordningställa och tillhandahålla minst 1 000 platser i stödboende och HVB-hem för ensamkommande i åldern 16–20 år redovisades den 1 januari 2016. Av SiS svar till regeringen framgår följande:

SiS anser att ett nytt uppdrag skulle kunna omfatta att bedriva HVB-hem snarare än stödboende. Det skulle i så fall betyda att SiS inrättar HVB-hem på olika platser i landet, med akutverksamhet för barn och ungdomar upp till 18 år. Varje HVB skulle i så fall ta emot cirka 30–50 barn och ungdomar under korta placeringstider. Det här skulle innebära att SiS får ett utökat uppdrag som tydligt särskiljs från myndighetens ordinarie verksamhet.

SiS menar att de stora utmaningarna i uppdraget handlar om upphandling och konkurrensrätt, och har i sin redovisning lyft frågan om lämpligheten i att en statlig myndighet agerar som en leverantör på en etablerad marknad ur ett konkurrensrättsligt perspektiv. Andra utmaningar är att hitta lämpliga lokaler och att rekrytera personal.

### Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

SKL har tagit fram och driver en lista med 55 punkter med enligt SKL bedömda behov av regeländringar med anledning av flyktingsituationen. Åtta av dessa punkter rör ensamkommande barn och ligger främst inom socialtjänstens område.





## Konsekvenser för socialtjänst (1)

### Lägesbeskrivning

Situationen inom socialtjänsten är fortsatt mycket ansträngd på flera håll i landet. 15 av 21 länsstyrelser bedömer att läget är allvarligt till kritiskt i mer än 50 % av länens respektive kommuner. Vid förra rapporteringstillfället, 18 december 2015, var motsvarande siffra 19 av 21.

Lägesrapporteringen visar att arbetsbelastningen på personal inom socialtjänsten är mycket stor och flera län anger att sjukskrivningstalen ökar. Dessutom rapporteras om att socionomer säger upp sig på grund av den ohållbara arbetsbelastningen. Det råder stor konkurrens om och brist på socionomer i hela landet och från flera håll rapporteras om att det är omöjligt att anställa utbildade socionomer.

Socialstyrelsen bedömer att det i nuläget är svårt att bedöma hur länge denna situation påverkar verksamheternas funktioner. Situationen påverkas av den fortsatta omfattningen av antalet flyktingar samt socialtjänstens förmåga att prioritera och ha tillgång till kompetens samt tillgång till adekvata boenden med mera. Enligt Migrationsverkets oktoberprognos (2015) kommer mellan 16 000 och 33 000 ensamkommande barn söka asyl i Sverige under 2016 vilket sannolikt fortsatt kommer öka belastningen på socialtjänsten.

Möjligen kommer belastningen på socialtjänsten att minska under våren 2016 avseende boendeanskaffning för de ensamkommande barnen då ytterligare en boendetyp, stödboenden är tillåten från den 1 januari 2016. Från samma dag har även Socialstyrelsen infört vissa undantag i sina föreskrifter avseende HVB-hem för att underlätta dessas verksamhet.

*(Ovanstående bedömningar från Socialstyrelsen är från den 11 december. Socialstyrelsens nästa bedömning av situationen inom socialtjänst kommer den 21 januari.)*

### Pågående arbete

Socialstyrelsen och kommunerna bedriver för närvarande olika arbeten i syfte att upprätthålla förmågan under 2016. Därtill finns det även ett pågående och nyligen initierade uppdrag som kan komma att bidra till att underlätta arbetet för aktörerna, bl.a.;

- Fördjupad analys av mottagandet av ensamkommande barn (Socialstyrelsen, 30 juni 2017)
- Inrätta en svarsfunktion i Socialstyrelsen (Socialstyrelsen, årsredovisning 2015)
- Stärka kapaciteten i verksamhet med tillståndsprövning (IVO, 1 april 2016)
- Beslut om att skapa förutsättningar för samtliga kommuner att få tillgång till e-tjänsten MELKER (Migrationsverket, startar januari 2016)

### Fortsatta behov av nationell samverkan

- MSB bedömer att problembilden är känd för berörda aktörer, att ansvarsförhållanden är klargjorda samt att relevanta åtgärder vidtas.



Myndigheten för  
samhällsskydd  
och beredskap

# Nationell lägesbild

## för de operativa aktörernas samlade hantering av flyktingsituationen

2016-01-19

Diariennr:2016-185

Kontaktperson: tib@msb.se

### Konsekvenser för socialtjänst (2) (fördjupad beskrivning)

Socialstyrelsen (SoS) angav, i sin rapportering till MSB den 11 december, att socialtjänsten har betydande svårigheter att hantera situationen med ensamkommande barn. Det har framkommit exempel på att utredningar inte genomförs med den noggrannhet som socialtjänsten själv skulle önska och det är svårt att genomföra uppföljningar av beslut. Avseende undanträngningseffekter för den övriga barn- och ungdomsvården inom socialtjänsten, uppger de socialtjänster som kontaktas av SoS, att de i början av december tillfredsställande klarade uppdraget, men att påfrestningarna var stora. SoS slår även fast att variationer finns inom landet samt att bristen på tolkar försvårar en god handläggning.

Enligt Socialstyrelsen är det framför allt myndighetsutövningen inom barn- och ungdomsvården som är påverkad. Det rör både handläggningen av ärenden om ensamkommande barn och övriga barn- och ungdomsärenden som kan härledas till den rådande flyktingsituationen. Socialtjänsten prioriterar orosanmälningar och att skyddsaspekter för barn och unga säkerställs i samma omfattning som tidigare.

När det gäller myndighetsutövningen av de ärenden som inte gäller ensamkommande barn, uppger några kommuner att de avvaktar med de ärenden som inte bedöms som akuta. Socialstyrelsen hade i december inte underlag för att bedöma hur myndighetsutövningen fungerar när det gäller den övriga gruppen barn/ungdomar. Socialstyrelsen kommer med en ny analys och bedömning till MSB den 21 januari.

När det gäller ensamkommande barn måste socialtjänsten i kommunerna hitta placeringalternativ omgående vilket upptar mycket av handläggarnas tid. Socialtjänsten i en del kommuner har även svårigheter med att hitta placeringar för de ensamkommande barnen. Det gäller både HVB-hem och familjehem. En del kommuner uppger att de startar nya HVB-hem och att de också köper externa platser, men att det inte är tillräckligt då det råder en stor konkurrenssituation från bland annat andra kommuner om dessa platser. Andra uppger att de inte hinner utreda eventuella familjehem, vilket också försvårar placering.

Socialtjänster uppger att det är tidskrävande att resa för att hämta barn/ungdomar i ankomstkommunerna. Även de barn/ungdomar som avviker från anvisningskommunen, till framförallt storstäderna, föranleder tidskrävande resor. Myndigheterna har under hösten samverkat för att försöka avlasta socialtjänsterna i arbetet med att hämta ensamkommande barn i ankomst- och anvisningskommuner något som på sikt kan förbättra arbetssituationen för socialtjänsten något.

Personalens situation är också ett kritiskt område. Det rapporteras om hög stressnivå, psykosociala symptom och känsla av maktlöshet hos personal samt att arbetsmiljön i vissa fall inte kan säkras. Det råder stor konkurrens om och brist på socionomer i hela landet och från flera håll rapporteras om att det är omöjligt att anställa utbildade socionomer.

Akademikerförbundet SSR har under hösten 2015 genomfört en inventering bland sina pensionerade och studerande medlemmar för att identifiera personer som kan stödja kommunerna inom socialtjänsten. Inventeringen gav till den 18 december strax över 1 000 identifierade personer vilket underlättat bemanningssituationen något.



## Konsekvenser för socialtjänst (3) (fördjupad beskrivning)

### **Stärka kapaciteten i verksamhet med tillståndsprövning**

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) fick den 1 oktober i uppdrag av regeringen (S2015/06289/FST) att stärka sin kapacitet i myndighetens verksamhet med prövning av tillstånd rörande HVB-hem och för stödboenden. Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2016.

### **Inrätta en svarsfunktion i Socialstyrelsen**

Socialstyrelsen fick den 22 oktober i uppdrag av regeringen (S2015/06822/FST) att inrätta en svarsfunktion med uppgift att besvara frågor från och ge stöd till kommunernas socialtjänst med koppling till den rådande flyktingsituationen. Regeringen avser att återkomma i fråga om behovet av svarsfunktion under 2016. Uppdraget ska redovisas i myndighetens kommande årsredovisning avseende 2015.

### **Fördjupad analys av mottagandet av ensamkommande barn**

Socialstyrelsen fick den 14 januari i uppdrag av regeringen (S2016/00235/FST) att göra en fördjupad analys av konsekvenserna för socialtjänsten med anledning av den rådande flyktingsituationen och ökning av antalet ensamkommande barn. Samt att se över kunskapsstödet till socialtjänsten i arbetet med ensamkommande barn och unga och ta fram ett kunskapsstöd till socialtjänstens arbete med nyanlända unga vuxna. Uppdraget ska redovisas löpande men senast den 30 juni 2017 ska uppdraget slutredovisas.

### **Migrationsverket beslutar om uppföljning till MELKER**

Beslut om ett uppföljande projekt efter e-Mo2 är nu fattat av GD Migrationsverket. Projektet, som kallas "E-tjänst Statlig ersättning EoH", kommer att starta i januari 2016. De huvudsakliga målen för projektet är att färdigställa funktionaliteten för de statliga ersättningar som är införda i e-tjänsten (MELKER) för kommuner och landsting samt att skapa förutsättningar för att samtliga kommuner ska kunna få tillgång till e-tjänsten. Troligen kommer införandet av e-tjänster liknande MELKER minska den administrativa arbetsbördan hos kommunerna och därmed socialtjänsten vid hanteringen av de ensamkommande barnen.



## Konsekvenser för överförmyndarverksamhet

### Lägesbeskrivning

Situationen inom överförmyndarverksamheten är fortsatt ansträngd i kommunerna och i en majoritet av dessa fortsätter situationen att förvärras. Alla länsstyrelser utom Södermanland bedömer att läget är allvarligt till kritiskt i någon, flera eller alla av länens respektive kommuner. Färre kommuner anmäler kritisk påverkan än vid föregående rapporteringstillfälle (18 december) men trots förbättringen anmäler 10 av 21 länsstyrelser att åtminstone hälften av dess kommuner rapporterar om allvarlig eller kritisk påverkan.

Svårigheter att rekrytera gode män samtidigt som antalet ensamkommande barn är stort ligger bakom bedömningen i flera fall.

Flera län rapporterar om undanträngningseffekter på annan verksamhet inom överförmyndarverksamhetens ansvarsområden främst rörande de ärenden som inte berör ensamkommande barn, vilka har prioriterats.

Nästan alla län rapporterar att mer resurser behöver tillföras i kommunerna, förutom överförmyndare och gode män saknas i ett par fall även handläggare och administratörer. MSB ser att situationen fortsatt kommer att skapa en högre belastning för överförmyndarverksamheten under en längre tid.

Många kommuner rapporterar att det finns ett stort intresse för att bli god man men att det tar tid för överförmyndarverksamheten att utreda och utbilda dessa. När dessa väl är kontrollerade och utbildade finns det därmed fler gode män att fördela uppdragen på.

### Pågående arbete

MSB har inte identifierat något pågående arbete eller något uppdrag från central nivå som aktivt förändrar regelverken eller förutsättningarna för överförmyndarverksamheten.

Socialstyrelsen har ett uppdrag som ger stöd till överförmyndarverksamheten:

Socialstyrelsen har i uppdrag att initiera och samordna informationsinsatser om bland annat god man för ensamkommande barn och särskilt förordnad vårdnadshavare.

### Fortsatta behov av nationell samverkan

- MSB bedömer att problembilden är känd för berörda aktörer, att ansvarsförhållanden är klagjordade samt att relevanta åtgärder vidtas.



## Konsekvenser för hälso- och sjukvård (1)

### Lägesbeskrivning

Situationen för hälso- och sjukvården varierar mellan olika delar av landet. Det är störst påverkan på mindre orter med ett stort antal flyktingar i asylboenden som väntar på hälsoundersökningar. Socialstyrelsen bedömer att det trots det ansträngda läget ännu inte framkommit något som visar på konsekvenser för människors liv och hälsa.

Majoriteten av länsstyrelserna rapporterar att situationen för hälso- och sjukvården är måttligt till betydande påverkad. Det går att observera vissa variationer i länsstyrelsernas rapportering över tid under de veckor som MSB erhållit enkätsvar från länsstyrelserna. Variationerna har dock varit små och majoriteten av länsstyrelserna har sedan oktober rapporterat om antingen måttlig eller betydande påverkan inom området.

Ett fåtal länsstyrelser har tidigare rapporterat om allvarlig påverkan på sjukvården och även risk för undanträngningseffekter. Vid den senaste rapporteringen fanns ingen rapport om allvarlig påverkan. Ett fåtal länsstyrelser rapporterar dock fortsatt om risk för undanträngningseffekter, men i mindre utsträckning.

Socialstyrelsen bedömer att situationen inom främst primärvården, tandvården, psykiatrin och elevhälsan kommer att bli ytterligare ansträngd under 2016.

*(Ovanstående bedömning från Socialstyrelsen är från den 11 december. Socialstyrelsens nästa bedömning av situationen inom hälso- och sjukvård kommer den 21 januari.)*

### Pågående arbete

- Socialstyrelsen och landstingen arbetar bland annat med åtgärder som: kompetensutveckling för förstärkning av flyktinghälsovården, kartläggning av språkkompetens, triage vid flyktingboenden, skift- och helgarbete, alternativa former för hälsoundersökningar.
- Samordningsnummer för asylsökande (Skatteverket, 30 april 2016)
- Förenkling och effektivisering av hälsoundersökningar (Socialstyrelsen)
- Kartläggning av stödet kring andra talade språk än svenska inom hälso- och sjukvården och tandvården (Socialstyrelsen, 30 april 2016)
- Fördjupad analys av hälso- och sjukvårdens och tandvårdens utmaningar (Socialstyrelsen, 30 april och 30 september 2016)
- Kartläggning och analys av behoven av vaccinationer hos asylsökande (Folkhälsomyndigheten, 30 april 2016)
- Utredda möjligheten för landstingen att få tillgång till asylsökandes kontaktuppgifter från Migrationsverket (SKL, SoS, Folkhälsomyndigheten och Migrationsverket)
- Utredda möjligheten för landstingen att få tillgång till nyanländas kontaktuppgifter från Migrationsverket (SKL, Migrationsverket)

### Fortsatta behov av nationell samverkan

- MSB bedömer att problembilden är känd för berörda aktörer, att ansvarsförhållanden är klargjorda samt att relevanta åtgärder vidtas.



## Konsekvenser för hälso- och sjukvård (2) (fördjupad beskrivning)

Socialstyrelsen (SoS) bedömer att det i dagsläget inte framkommit något som medför några konsekvenser för människors liv och hälsa utifrån MSB:s kategorisering, men understryker att läget alltjämt är ansträngt. SoS bedömer vidare att påverkan på verksamheterna är stor men sannolikt hanterbar, även om det innebär mycket stora arbetsinsatser och ytterligare behov av förstärkningar inom hälso- och sjukvården. Det finns stora variationer mellan olika delar av landet med störst påverkan på mindre orter med ett stort antal flyktingar i asyl- eller transitboenden som väntar på hälsoundersökningar.

Det är enligt SoS framförallt primärvården som är mest påverkad och troligen även skolhälsovården. Även öppenvårdspsykiatri och barn- och ungdomspsykiatri är områden som påverkas mot bakgrund av de svåra och ibland traumatiska erfarenheter som flyktingarna bär med sig och den ohälsa det medför. Utöver de verksamheter som SoS nämner, rapporterar flertalet länsstyrelser också om påverkan på barn- och mödravården, tandvården samt flykting- och asylhälsan. Resursbehovet inom hälso- och sjukvårdsverksamheten uppges framförallt handla om tillgången på tolkar. Ett annat vanligt förekommande resursbehov hos landstingen är vårdpersonal med kompetens att utföra hälsoundersökningar.

Folkhälsomyndigheten har gjort bedömningen att flyktingsituationen utgör en låg risk för smittspridning av ett antal relevanta infektionssjukdomar till bosatta i Sverige. Myndighetens riskbedömning förutsätter dock att de befintliga preventiva åtgärderna uppfylls, framför allt tidiga hälsoundersökningar för asylsökande. Samtidigt rapporterar länsstyrelserna i sina enkätsvar att sjukvården på vissa platser i landet inte klarar av att säkerställa att hälsoundersökningar genomförs i tillräcklig utsträckning.

SoS bedömer att landstingen kommer att kunna hantera de behov som uppstår under 2016, men att det både är beroende av hur många asylsökande som kommer under året och tillgången till adekvata kompetenser och resurser. MSB bedömer också att de pågående regeringsuppdrag som Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och Skatteverket ska rapportera under våren 2016 tillsammans med övriga pågående arbeten som myndigheterna bedriver, kan komma att förbättra läget för landstingen inom de områden som identifierats som utmanade, däribland landstingens möjlighet att kunna genomföra hälsoundersökningar i tillräcklig utsträckning.

*(Ovanstående bedömningar från Socialstyrelsen är från den 11 december. Socialstyrelsens nästa bedömning av situationen inom hälso- och sjukvård kommer den 21 januari.)*



## Konsekvenser för skola, förskola och SFI (1)

### Lägesbeskrivning

Läget är fortsatt ansträngt inom skola, förskola och SFI, men påverkan varierar mellan länen. De flesta län redovisar betydande till allvarlig påverkan. I ungefär en tredjedel av länen handlar det om allvarlig eller kritisk påverkan för majoriteten av dessa läns kommuner.

Majoriteten av länsstyrelserna rapporterar ett utökat resursbehov inom området bland annat avseende lärare i svenska som andraspråk, lärare för SFI och modersmåls lärare. Därtill uppger cirka en tredjedel av länsstyrelserna behov av förskollärare, personal för studiehandledning respektive personal till elevhälsan. Ytterligare yrkesgrupper som nämns är tolkar, specialpedagoger och administratörer.

Flera länsstyrelser rapporterar att det är kö till olika skolverksamheter och att elever inte kan erbjudas plats i skolan inom den rekommenderade tiden, en månad. Länsstyrelserna rapporterar en omfattande brist på lokaler för skolverksamhet överlag.

Flera länsstyrelser framhåller att läget förmodligen kommer bli än mer ansträngt längre fram efterhand som asylsökande beviljas uppehållstillstånd och därmed har rätt till SFI.

MSB bedömer att verksamheter inom skola, förskola och SFI, utifrån nuvarande antal asylsökande barn och ungdomar, fortsatt kommer att vara ansträngda.

### Pågående arbete

- Information och statistik om hur behovet av skolplatser kommer se ut fördelat på olika skolformer och kommuner (Skolverket, publicerad 11 januari 2016)
- Nya allmänna råd om utbildning för nyanlända, ersätter tidigare version, förtydligar och stödjer nyanländas utbildning (Skolverket, gäller sedan 13 januari)
- Skolverket genomför under år 2016 ett antal utredningar, särskilda regeringsuppdrag samt regleringsbrevsuppdrag med anledning av flyktingsituationen.

### Fortsatta behov av nationell samverkan

- MSB bedömer att problembilden är känd för berörda aktörer, att ansvarsförhållanden är klargjorda samt att relevanta åtgärder vidtas.



Myndigheten för  
samhällsskydd  
och beredskap

# Nationell lägesbild

för de operativa aktörernas  
samlade hantering av flyktingsituationen

2016-01-19

Diariennr:2016-185

Kontaktperson: tib@msb.se

## Konsekvenser för skola, förskola och SFI (2) (fördjupad beskrivning)

Läget är fortsatt ansträngt inom skola, förskola och Svenska för invandrare (SFI) men det varierar mellan länen. De flesta län redovisar nu betydande till allvarlig påverkan. I ungefär en tredjedel av länen handlar det om allvarlig eller kritisk påverkan för majoriteten av dessa läns kommuner. Alla länsstyrelser rapporterar ett utökat resursbehov inom området.

Behovet av lärare gäller främst lärare i svenska som andraspråk, SFI-lärare och för modersmåls lärare. Utöver detta tar ett stort antal länsstyrelser upp behovet av lärare i allmänhet. Många nämner svårigheter att rekrytera samt att den höga arbetsbelastningen ger upphov till stress och ökat antal sjukskrivna. Andra yrkesgrupper som det finns ett ökande behov av är förskollärare, personal för studiehandledning, personal till elevhälsan, tolkar, specialpedagoger och administratörer. Utöver brist på personal rapporteras också om en omfattande brist på lokaler för skolverksamhet.

I flera län är det en kö till olika skolverksamheter och elever inte kan erbjudas plats i skolan inom den rekommenderade tiden. Gymnasieverksamhet nämns specifikt som ett område där kommunerna inte kan erbjuda alla plats. Flera länsstyrelser påpekar att läget förmodligen kommer att bli än mer ansträngt längre fram. Det gäller främst SFI efter hand som fler blir beviljade uppehållstillstånd och då får rätt till SFI.

Enstaka länsstyrelser nämner att det finns barn med särskilda behov som riskerar att inte få det stöd de behöver. Elevhälsan beskrivs av flera länsstyrelser som hårt belastad. En länsstyrelse nämner ökade konflikter mellan nyanlända som skapar otrygghet generellt på skolor. Även om antalet asylsökande minskar finns en oro att trycket på skolverksamheten kommer att bestå.

### Skolverkets information om behov av skolplatser

Skolverket presenterade den 11 januari 2016 information om hur behovet av skolplatser kommer se ut fördelat på olika skolformer och kommuner. Informationen bygger på statistik från Migrationsverket om nyanlända i åldern 1 – 18 år och utifrån den kommun de befann sig i den 22 november 2015. Redovisningen visar att storstadskommunerna andelsmässigt har ganska få nyanlända barn och ungdomar och vissa mindre kommuner har förhållandevis många. Redovisningen visar också att det är fler äldre än yngre nyanlända barn och ungdomar med rätt till utbildning som kommit till Sverige. Andelen pojkar är mellan 50 och 60 procent bland de nyanlända barnen som är födda efter 2003. Bland de äldre barnen och ungdomarna är andelen pojkar högre. Den högsta andelen återfinns bland de nyanlända ungdomarna som är födda 1999, där 89 procent är pojkar.

### Skolverkets allmänna råd om utbildning för nyanlända

Skolverket har presenterat nya allmänna råd om utbildning för nyanlända som ersätter tidigare version, de nya råden gäller från 13 januari. De nya råden har ändrats för att ytterligare förtydliga och stödja nyanländas utbildning. I grundskolan ska en inledande bedömning av den nyanlända elevens kunskaper ske så snart som möjligt och senast inom två månader från det att eleven har tagits emot inom skolväsendet. Ansvarsfördelningen mellan lärare, rektor och skola lyfts fram som viktig. Möjligheten till undervisning i förberedelseklass anges som möjlig i upp till två år i enskilda ämnen men inte för all undervisning, en individuell bedömning ska göras i varje fall.





Myndigheten för  
samhällsskydd  
och beredskap

# Nationell lägesbild

för de operativa aktörernas  
samlade hantering av flyktingsituationen

2016-01-19

Diarienumr.: 2016-185

Kontaktperson: tib@msb.se

## Konsekvenser för skola, förskola och SFI (3) (fördjupad beskrivning)

### Uppdrag till Skolverket enligt 2016 års regleringsbrev

Uppdrag 7. Statens skolverk ska utarbeta en ny kursplan för kursen svenska som andraspråk inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå samt utveckla nationella delkurser för vissa kurser i enlighet med tidigare givet uppdrag. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 31 maj 2016. Statens skolverk ska även föreslå hur kursplanen för utbildning i svenska för invandrare (SFI) kan förändras så att studievägarna i SFI målgruppsanpassas och blir sammanhållna. Skolverket ska även se över behovet av andra förändringar i kursplanen för SFI. Denna del ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 31 november 2016.

Uppdrag 14. Statens skolverks utvärdering av försöksverksamhet med ökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan ska slutredovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 april 2017.

### Uppdrag till Skolverket i särskild ordning

Uppdrag att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever och vid behov för elever med annat modersmål än svenska (U2015/3356/S), redovisning från och med 2016 årligen senast den 15 mars gällande hur genomförandet av uppdraget fortlöper och vilka resultat som uppnåtts.

Uppdrag om samverkan för bästa skola (U2015/3357/S), syftet är att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten inom och mellan skolor, redovisning från och med 2016 årligen senast den 15 mars gällande hur genomförandet av uppdraget fortlöper och vilka resultat som uppnåtts.

Uppdrag att erbjuda stöd till skolhuvudmännen i deras arbete att kartlägga nyanlända elevers kunskaper (U2015/1366/S), redovisas senast den 15 februari 2016.

Uppdrag att genomföra insatser för en förstärkt elevhälsa (U2011/S947/S), redovisas som helhet senast den 1 april 2016.

### Särskilda utredningar

U 2015:12, Utredningen om vissa frågor om nyanlända elevers utbildning (Dir 2015:122), redovisas senast 18 januari 2016. Tilläggsdirektiv 2015:135, redovisas senast 14 mars 2016.

U 2015:03, 2015 års skolkommision, Uppdraget ska slutredovisas senast den 13 januari 2017, en tidplan för kommissionens fortsatta arbete ska redovisas senast den 11 januari 2016. <http://www.sou.gov.se/skolkommisionen/>



## Konsekvenser för trygghet och säkerhet

### Lägesbeskrivning

Polisen har under hösten 2015 rapporterat om ett ansträngt läge i som mest 5 av 7 polisregioner till följd av ordningsstörningar på boenden samt återinförd gränskontroll och ny förordning om ID-kontroller. Hårdast har belastningen varit i polisregion Syd, vilket föranlett resursförstärkning. Detta läge råder i stort fortfarande.

Ordningsstörningar på boenden för asylsökande har ökat under senare delen av 2015 enligt rapportering från polisen och Migrationsverket. Förtätning, låg boendestandard, psykisk ohälsa och osäkerhet kring framtiden är några av de faktorer som främst lyfts fram som bidragande till ordningsstörningar. Ordningsstörningarna gäller främst konflikter mellan asylsökande men också hot mot personal på boenden.

Det har på flera håll rapporterats om att personalen vid boenden har bristande förutsättningar för att hantera störningarna och att det finns för få väktare och ordningsvakter. Polisen har inte resurser att hantera samtliga ordningsstörningar som uppkommer på boenden.

Räddningstjänsterna runt om i landet bedöms ha måttlig till betydande påverkan med anledning av flyktingsituationen. Belastningen är främst kopplad till ärenden som rör brandskydd, men till viss del även ett ökat antal utryckningar på automatarm. Bedömningen grundar sig på länsstyrelsernas rapportering till MSB.

Den 12 november beslutade regeringen att införa gränskontroller vid inre gräns i 10 dagar efter en framställan från Migrationsverket. Gränskontrollerna har förlängts vid flera tillfällen och gäller för närvarande till 8 februari.

Den 4 januari 2016 trädde förordningen om vissa identitetskontroller vid allvarlig fara för den allmänna ordningen eller den inre säkerheten i landet i kraft. Kontrollerna gäller på buss och tågtrafik från Sverige till Danmark. ID-kontrollerna har lett till förseningar.

### Pågående arbete

- Säkerhetsfrågor vid boenden behandlas bilateralt mellan Migrationsverket och polisen på nationell och regional nivå.
- Polisen stödjer regionalt med riskbedömningar för nya boenden.

### Fortsatta behov av nationell samverkan

- Behov av samverkan med privata aktörer samt önskan om krav på bemanning dygnet runt på boenden har identifierats som utestående frågor av samverkansforum i Västerbotten (omhändertas av Migrationsverket).
- Behov av utökat informationsutbyte mellan Migrationsverket och polisen har identifierats.



## Konsekvenser för länsstyrelser och kommuners krishanteringsorganisationer (1)

### Lägesbeskrivning

Län och kommuner har fungerande funktioner (krishanteringsstrukturer eller motsvarande lösningar) för regional och lokal inriktning, samordning, information och kommunikation.

Hantering har i flera län övergått, eller är på väg att övergå, till linjeverksamhet alternativt projektlösningar. Den långsiktiga hanteringen, däribland uthålligheten för personella resurser, är en fortsatt utmaning. Flera länsstyrelser har tagit steg för att möta denna typ av utmaningar, bland annat genom en mer långsiktig planering. Huruvida sådana åtgärder är tillräckliga för att möta behoven är i dagsläget oklart.

Omprioritering av verksamhet på länsstyrelserna under hösten 2015 har lett till att vissa uppgifter, exempelvis tillsyn och olika regleringsbrevsuppdrag, i många fall inte har kunnat utföras. Det är troligt att ett flertal uppgifter även under 2016 kommer att nedprioriteras och fördröjas.

Utifrån perspektivet regional och lokal krishantering kommer länsstyrelser och kommuner troligtvis även i närtid ha en fortsatt förmåga att hantera samtidiga störningar, förutsatt att dessa händelser är begränsade i tid och rum. Om antalet asylsökande återigen ökar markant kan lokala och regionala krishanteringsstrukturer, och resurser för dessa, återigen behöva tas i anspråk.

### Pågående arbete

Det finns i dagsläget inga arbeten eller uppdrag på nationell nivå specifikt kopplade till flyktingsituationen avseende utveckling av krishantering på lokal och regional nivå.

### Fortsatta behov av nationell samverkan

Under 2016 finns ett fortsatt behov av:

- att från lokal och regional nivå inhämta information och ta fram nationella, övergripande analyser av påverkan på utsatta verksamheter och effektiviteten i hanteringen av händelsen (respektive nationellt ansvarig myndighet)



Myndigheten för  
samhällsskydd  
och beredskap

# Nationell lägesbild

## för de operativa aktörernas samlade hantering av flyktingsituationen

2016-01-19

Diarienummer: 2016-185

Kontaktperson: [tib@msb.se](mailto:tib@msb.se)

### Konsekvenser för länsstyrelser och kommuners krishanteringsorganisationer (2) (fördjupad beskrivning)

Under hösten har en stor majoritet av länsstyrelserna, vid något tillfälle samtliga, angett att man har förmåga att lösa länets behov vad gäller inriktning, samordning, information och kommunikation. Länsstyrelserna har haft olika former av särskild, tillfällig struktur på plats för att hantera situationen.

Länsstyrelsernas konkreta åtgärder har inkluderat informationsinhämtning och analys, kommunikation med allmänheten, regelbunden regional samverkan, i vissa fall framtagande av regional inriktning samt planering för en mer långsiktig hantering. Man har även erbjudit stöd till frivilligverksamheter i länet, även om stödets omfattning varierat från län till län. Vissa länsstyrelser har begränsat stödet till att inkludera frivilliga vid regionala samverkanskonferenser, medan andra länsstyrelser efterhand tagit en mer aktiv samordnande roll, till exempel genom att utse en särskild koordinator för frivilligverksamhet i länet. Vid senare lägesrapporteringar har några länsstyrelser angett inte det inte funnits en efterfrågan för frivilligsamordning på regional nivå.

En klar majoritet av länsstyrelserna har angett att länets kommuner har kunnat lösa motsvarande behov på lokal nivå. Även kommunerna har haft en särskild struktur, i projektform och/eller förberedd krishanteringsstruktur, på plats för att hantera situationen. Endast en liten minoritet av kommunerna har klassat situationen som en extraordinär händelse. Kommunernas konkreta åtgärder har inkluderat initiativ för ökad samverkan och förbättrad samordning mellan olika förvaltningar, till exempel genom särskilda samordningsfunktioner. Omfattningen på åtgärder varierar, och beror i stor utsträckning på belastningen ifråga. Det är tydligt att vissa kommuner och län har upplevt ett större tryck än andra vad gäller tillhandahållande av boende och samhällsservice i form av bland annat skola och social omsorg.

En klar majoritet av länsstyrelserna har under hela perioden november till januari angett att de har förmåga att hantera en samtidig störning i länet, förutsatt att den är begränsad i tid och rum. Detta har sannolikt en koppling till att hanteringen av flyktingsituationen involverat och krävt kompetenser från andra delar av länsstyrelsen. Ofta har man sett till att frikoppla åtminstone delar av beredskaps- och krishanteringsstrukturer, däribland Tjänsteman i beredskap (TiB), för en fortsatt förmåga att hantera akuta händelser. Flera länsstyrelser anger vidare att man skulle kunna hantera andra händelser med hjälp av omprioriteringar inom organisationen.

Den akuta hanteringen av flyktingsituationen övergår i nuläget i många län och kommuner från krishanterande forum till linjeverksamhet eller långsiktig projektform.



## Konsekvenser för länsstyrelser och kommuners krishanteringsorganisationer (3) (fördjupad beskrivning)

Länsstyrelsernas anger att de har gjort omprioriteringar inom den egna verksamheten vilket lett till undanträngningseffekter, exempelvis vad gäller tillsyn och olika regleringsbrevuppdrag. Detta innebär att länsstyrelserna inte har kunnat uppfylla vissa uppgifter som regleras i lagar och förordningar. I vilken utsträckning och vilka konsekvenser det ger är osäkert i dagsläget.

Personal som deltagit i hanteringen har generellt haft en tung arbetsbörda. En utmaning i dagsläget är att skapa uthållighet i de personella resurserna. I den senaste lägesrapportering betonar flera länsstyrelser att säkerställandet av en fungerande långsiktig hantering är en utmaning. Samtidigt tycks flera länsstyrelser också ha tagit initiativ för att lösa denna utmaning.

Det är troligt att länsstyrelserna kommer att behöva fortsätta ägna mycket tid och resurser åt att arbeta med frågor som relaterar till flyktingsituationen. Arbetet inbegriper förutom direkt krishantering också en trolig ökad volym av ärenden, tillsyn, överklaganden och behov av stöd och vägledning till kommunerna inom ett antal områden, däribland bostadsbyggande och -planering, integration, rättsfrågor och miljöskydd. Sammantaget innebär detta att vissa andra av länsstyrelsernas uppgifter och planerat arbete, till exempel tillsyn, även fortsättningsvis troligtvis kommer att nedprioriteras och fördröjas.

I vilken utsträckning som kommunerna behöver omprioritera uppgifter och resurser inom och mellan olika förvaltningar för att hantera situationen är utifrån den tillgängliga lägesrapporteringen i dagsläget svårt att bedöma. Sannolikt står kommunerna inför en fortsatt mycket ansträngd situation och behov av hårda prioriteringar inom och mellan verksamheter. Om antalet tillkommande asylsökande återigen ökar drastiskt kan lokala och regionala krishanteringsstrukturer, och resurser för dessa, återigen tas i ökat anspråk.

Utmaningarna för samhället och vissa behov av samlad inriktning, samordning, kommunikation och kunskapsuppbyggnad kommer att bestå oavsett om förmågeskapande åtgärder sker utifrån linjeverksamhet eller i krishanteringsstruktur. Aktörer på lokal, regional och central nivå behöver arbeta effektivt inom och mellan sina respektive områden. I detta har aktörer med geografiskt områdesansvar en fortsatt viktig och drivande roll.